

амыдырал каастакчызы

Даарта—Тываның Культура ажилдакчыларының хуну

ХУНДУЛУГ ӨННУКТЕР, КУЛЬТУРА ШУ-ГУМУНУН АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫ! Культура яамызынын тургустунганындан бээр 50 чыл оюмунда холбаштыр база Культура ажилдакчыларынын хуну-биле чүрөктеринин ханы-зындан изиг байырыкты сөңеп тур бис.

Уе-шаг чеже-даа берге болза, хову-шөлде хадыр-сарыг кедек, аргада шенне чөчө, кады-кара килин-не чекетелин келген. Тыва культура база килин-не саймар, хостуг сай-ырап, шаандагы дем эртер сургадын, коңчудуп турбас апарганын чоргаарлары бис.

База катап сонгуттурган хоочун, анык сай-ыдывс Ч.Ч.Д. Ондарга байыр чедирин, яамызынга мергежилди кадрларын бистин эвилелистин 2-ги съездизиниң дилээ-биле тургузуп алганын чуулдузунуп, дараазында күзелистин силерге илгерейлидвис:

Культуравыс одагларынга, кадрларынга «кызырда» эвээш болзун, омманн-бадме-хум!

Ном саннарнын номчукчулар арбын-кевей, кем-херек үлгелишкенин көлээ суурлар-га, хоорайларга эвээш болзун!

Национал культура парынган келир уде Тываның Диснейленд хоорайы дег болур кыл-дыр камнап-кадагалап, өрттенип-хуюкталды-рарын болдурбаал!

Кызыл хоорайнын культура килдизи чаа үениң үе-чалдыныч шилчип, чаа-чаа нацио-нал хевирлерин чогаалды, ескелерге үлегер болуп, Улуг-Хемнин чыварына удуп-оттуп келир болза, эки-ле ийин, омманн-бадме-хум! Күрүне ажылы харысалгалыг, ужу-кылды көзүлбес, чеже-даа берге болза, Тываның культура ажилдакчыларынын июль 6-да дем-деглэри байырлалы-биле силер бүгүдөге бы-жыг калдыкчыла, чогаалдык чедишкенин-нерин, моон сонгаар улам быжыг харылза-лыг ажилдаарысты күзедивс!

Байырлал-биле, эргим хүндүктелдиг куль-тура ажилдакчылар!

Тываның Культура ажилдакчыларынын чогаалдыкчы эвилели.

ХИРЕ-ШАА-БИЛЕ

Алла-Маалар суурда Самбакж аттыг көлээ Культура байжык Сут-Хол кожуунда чүгөр ажилдакчыларын б-рэзение салаттынын турар. Оң директор Александр Серенова Монгуш дээр. Культура одаанда интизи-биле беш кизи агы-агы мергежилде ажилдап турар.

Акша-төгериң кызаалдыг бо берге, нарын уде культура одаанын ажилдакчылары мында улуг удараашкынага турулбайн ажилдап турары мактакан-чыг. Илангыя, суму чагырганын (даргаам С. Д. Н. Ооржак) уе-шаанда чедирин Турар боттут деткичезин Культура бажының директору А. С. Монгуш улуг өөрүшүнүк оналал демдегеди. Удур-дедир арга-сы, деткичезин ачыыны-да, бо культура одаанын ажилды көскү черин ээлеп турар болду. База совхоз дирекциязы (директору Ю. М. Бызытпаа) доктаамал салгыш салып, чоңуң культуру дымштангылыгын ор-ганизастарына хире-шаа-биле дузаны чедирип кел-гани маанда демделеп каары артык эвес.

Чоо чыл, Шагаа, Март 8 байырлардан ангыда, «Ыры-97», «Дагына-97» деп мөөрейлерни база ор-ганизастап эртериле. Апаа чоңуң база аныктериниң соңуургалы, киржилгеи аажок улуг болтулаан.

Республиканың суралгы мәделериниң бирөөн чораян Даша Ооржакка турсаат-кан спортчу маргалааларын күскү уде эртерип турары чаагай чаңыл апар чыдар. Чоочта чаа арған одаларга турсааткан ужу-ражыканын база организастап эртерген.

Чедишкенинреден аңгы-да, ажилда «аскап» турар чептерер база бар.

Бо чылым Самагалдай суурга республика чергелиг «Танцы-97»-ниң мөөрейин чарлаан турду. Культура бажының чанында танцы болтумунуң уруглары хире-шаа-биле апаа аажок белет-кенип турганар. Чүге ди-зе кожуунун адын кам-галаар сорулгалыг. Культу-тура килдизи оларынч таң-кызын эки деп демделгели-ниң соода, көрүлде-мөө-рейге чорударын азалал. Каскан чорудуң кыры-жөөрге, ук килдизин ажил-дакчылары ол-бо чылдак-тыр тиркеш, уруглары ол мөөрейге киритирбейн барганы А. С. Монгуш ха-ны харадал-биле хомудап чугаалады.

Карыма ТУЛУШ.

«ШОКАР АЪТТЫГ УРУГ»

Демниг ишти эргич ажилда ужудаал

Чечек халыктың тонуг, Честе дег чаакты уруг Сылды-шокар адын мунан Чыралдың чедип келин — бо одурлуг чогаалчы Алексей Арапчага хамаар-жыр, апаа аялганы мыр кылдыр Тываның Компози-торлар эвилелиниң кезинде, культураның адар-лыг ажилдакчызы, композитор В. Чамбыт бижээн. Эрткен 1996 чылда «Эрай ырым ужуу Тывам» деп келээге, оң доңку нимдарын болган тоодалы-чы ажил-ижин база номчукчулар солуг сөктүлдүчү номчул танышкан. Авторунун ичин-чаа-ла үген «Шо-кар аъттыг уруг» деп чаа ырлар чымдыгынын ду-гайында болумунуң саял-опадымын номчукчуларга таныштырары ордалыг көрөй.

Шынап-ла, Борне Салчак-оңичиниң ырлары бир-ле он-загай талалыг, тускайлап, чараш болган сөстүң утка айы-биле дүгүлүп, харын-даа тыва пентангониканың улам элбегилдиң чоруурун эскерер мен. Ырларынын бир онзагай талазы көлээ черде шүлдүк бижиң чорур автор-лар биле композиторунуң сыр-ны харылаазында. Оларга К. Чулдум, С. Сарыг-оол, Ч. Саая, Т. Карыма болган ескелер-даа хамааржыр. Кө-дө аммыралга хамаарш-кан шүлдүктерге хоорайга элзон үр турумчул берген композиторлар, сагышка чед-ир бижири берге деп бо-дар мен, бижиткене-даа бер-зе, ол ырлар шоолуг ырлаш-пас ырларын бирээн болу-ру магачок. В. Чамбыттын бо номчул кол редакторла-ры А. В. Чыргал-оол бол-ган В. С. Тока, ол чүңү хе-речилеп турарыл дөргө, ном Шам, Шектер, Чаа-Хөл, шагла-ла белеткиттиң, а Коп-Сок, Эрайн, Шагаан-чырыкче үгенин орай боо-турар. Ынчалза-даа мында бижиткениң ырлар бо үгөс дүгүлүп турары өөрүңчү. Композитор болду шүлдүк биж-чир болган ырларынның өстеринге кол кирээгейни салган болуп турар. Уделге

гуштар, Сааялар, Күжүгөт-тер, Хомушчу, Ооржактар эвес, а фамилиязы кирбээ республиканың ийн-чангыс ыраакчылары — Ондар, Дон-гактар... деп ырлар чоруу-ру бо-ла дымшаар апардым. Бо дөргө ырының авторла-рынын улуг чедишкенин. Үс-түнде адаанын ырлардан — Улуг Коп-Сок чуртумалы (сөзү К. Чулдум), «Ша-гаан-Армг ырым» (О. Хем-мин) ажык үнер-биле тус-кайлаңны, еске ырларга де-мейлешпезин айтыпастың ар-таалы чок.

Ийин «Ынакшылыг ыр-лажымы» деп өгөде баштап аян болган ырыкка кол чер-ин ээлеп турар. «Шурума» (А. Даржа), «Соруулаал оң сен бе?», «А. Шоюн», «Чингиз эрлер» (Т. Карыма) база «Холу чөмгү аржимин» (К. Чулдум), «Көлдө бир чалын кыска» (А. Даржа), «Тыва кыстың хоог ыры» (М. Ойчөк), «Эр кижиге йорал» (Ч. Саая), «Кеди чок ынакшылыг» (С. Амыр-Донгак) болган авторунуң сөзүнге би-рөөн «Сарымдан мөлөү чокта» деп ырлар аттарыга аялга талазы-биле дүгүлүп, уделге-биле күзүлдөсүн ам-лаа улам сорук киирип ту-рарынын херечин деп чүв-ени композитор-биле Кызыл-оол ОПУ-1-ге болган ужу-буражыктага, сүрүлүлүлүн ол ырларын онзагай ырлап күзүскенин бадтыкды. Мөөң көрүп турарын-биле алар-га, бо өгөде «Шокар аъттыг уруг» деп ырым аялгазы улуг үнелел-биле чараш деп көрдүм.

Композитор, бичин чаш-тарын, бойдузун, ап-менин база ойбан. Оларга «Бичин өнүктүргем» деп өгөде ада-

Төрүттүңен хунуңер-биле!

Бистин ынак аваныс Кувискаал Селий-ооловца САТ төрүттүңен хунуң бо айның эгезинде эртерген. Өвүр кожуунуң Хандагайты суурда ол чурттал чорур.

Бистин эргелди аваныс ажил-ижин кызымак, ак сеткил-ди, чоңуңа хүндүктелди.

Аваныска чөргө чедир мөгөйин, чаагай калдыкшылды күзеп, бистин аваныска хой-хой чылларда чурттаарын күзеп тур бис.

Уруглары Фая, Кола, уругларың уруглары Юла, Лена.

СПОРТЧУ ОЮННАР

Тыва Арат Республиканың аъттыг шериглериниң ко-мандири чораян, бистин чагыс чер-чуртууусу Серен Арапчагич КҮЖҮГЕТИН чыраткылыг АДЫНГА турса-кааткан чаңыл болган СПОРТЧУ ОЮННАР.

Кызыл кожуунуң КҮР-ЧЕР СУУРУНГА июль 11-де болур.

ПРОГРАММАДА:

а/ 25, 15, 10 километрлерге ЧҮГҮРҮК, ЧЕЛЕР, ЧЫРАА АЪТТАР чарымы.

б/ 64 мөгө хуржи.

Күздигилерин киржиринче чалап тур.

Кур-Чер суму чагыргазы.

КИЖИЗИДИКЧИ УТКАЛЫГ

Амыдырал-чурттага аажок нарындып бергедээ, акша-төгериң үген хун бүрүде кудулдап турар амы уде арат чоңуң, амы-толдуң хей-адын, тура-соруун бичин-даа кудултайн, сеткил-сагыжын, угаан-бодалын ундартайн, байлакшылар сорулганын Сут-Хол кожуунуң Суг-Аксы суму чагыргазы (даргазы К. С. Ооржак) мурунуга салганын бо талазы-биле чамдык ажилдарын чорудуп турар.

Суму чагыргазының шийтирин суугар канын-ла-бир байырлардан дымшангыла хунеринде тускай программалыг темалыг келээлерин, учуражылгаларын эртерери чаңыл болу берген. Орта суму чагыргазы, культура ажилдакчылары, коллективтер демекшиң алаш, организастап келген.

Ажыкчы чоңуң, ажы-толдериниң, ажил-думаларың дилең бармаалаан, Пе-ми-Аксынга, Ак-Дашка ала-өгбөлөр чурт-тал чораян тыва эки тураларың аът-тыг эскеронунуң комиссари Байыскаал Данзын огул Монгуштуң адын монгедир соруда-биле, оң чурттап чоранын Суг-Ак-сы суурун Найырал кудумчууң гардей-ки майор Байыскаалын ады-биле алаан. Хемчик аттыг стадиона апаа турсаат-кан байырларды эртерген. Суг-Аксы суур-нун үндениң чурткачы, улуг назымлы Деге Ховалыг, Михаил Монгуш Байыска-лап Данзыновичиң дугайында сактыжы-мынаның тугаалын. Кожуунуң шериг ко-миссары полковник Александр Свалов изиг байыр чедирип, Байыскаал Монгуш-тун ажы-толүңе, салгалдарына, аки-думаларына, чок кижилеринге аас-ке-жиге, өөрүшкүң күзүн. Суур үстүндө Тыва эки туралыларың турсаакылың чаныга митинг база болган.

Майор Байыскаал Данзын огулунуң чок төрөдери, акы-толдери байырларды чамдык киркиччилеринге белеткери бе-рин, деткичтер болган.

Суму чагыргазы «Өг-буле хуну» деп те-малыг келээни организастаан. Суг-Аксы суурунуң үндениң, хоочун чурткачылары чораян Ооржак Чулдум Чолдак-оол огу-луну, Монгуш Арбай-оол Белек огулуну, Ондар Доржу Чымыр огулунуң ажы-тол-дери чыгылганга тус-тус отчатарын бер-ген болган үш сагалдык кижилериниң тускай паспорттарын кылган. «Сайнак» судиктин эргелекчизи, башкы Марта Бай-

Кара ачазы Ооржак Чулдумнуң, федерал-дыг харылаа чериниң даргазы Ойчөк Мон-гуш кырган-ачазы Арбай-оол Монгуштуң, Тываның булуң бүрүдө чаңылалып илгертери «Дагын катап дарлатпас бис» деп суралгы ырын автору аванын кады-төрөн улуг акым Ондар Доржуңуң дугайында чогаалчы Маалыр-оол Баргыш-таан огул олар хөйге билдиндир-биле чу-гаалап бергенер.

Хоочун өгбөлөр Чулдум Ооржак, Арбай-оол Монгуш, Доржу Ондар оларын дуга-йында мыр, шүлдүктер, эш хузуңуң баш-тактангылары, кожомактар сенауңуң ула-дараа чаңыланып турган. Оң үш өг-буле-нин салгалдарыңдык чыскалыны, спорт мар-гылдарың болган өкө-даа массалыг хемчегелерин организастаан. Ол келээге үстүнде хоочуннарың ажы-толдери, чок кижилери деткиччилер болганар.

Суг-Аксы суурда 50 харлааннарың кел-жөөн солун, дөштүг кылды эртерген. Маанда бежен харлаан агы-агы мерге-жилдин ол бир кижизи чалага өзүңуң киршикенин. Оларын иштинде башкы Марта Бай-Кара, повар Уваня Саг, арат акылдыг Кара-оол Куулар идепкейлиг ки-ришкен, шаңнал-макталга төлөтүп бол-ганар. Келээге чаладып келген бежен харлаан эш-өрлөргө белек-селектерин, оң-баазын чекетерин туступ, оларын ажыл-икшиге, амыдыралыга чедишкенин күзүн, Оюн-тоглаа орай келээге чедир у-гүлдүлөң.

Көрүксенчиг, барысанчыг хөлдүг-баш-так, кижизидиңиң утка-шынарлыг ажил-дарын суму чагыргазы моон сонгаар-лаа организастап чурударын планнап турар.

Ондар БОРАШ.
Суг-Аксы суур.

Дески орук чок

АЖЫ-ТӨЛДҮГ БОЛГАНЫ—ААС-КЕЖИ

Ала-невис бистерин, 2 кыс, 3 оолду эрте-м-билдинг кижилер кылдыр өстүрүп ка-нынга өөрүп чорур бис.

Угбавыс Уваня Сам-дановна башкы мерге-жилдиң ол ырык Мөй-гүн-Тайганың Мөгөн-Бу-рейге, Сут-Хол кожуунуң Алдан-Маалыр, Ка-ра-Чыраа школларына таге класстар башка-лап, чеже-чеже өөреник-чилерин амыдыралдыг делгөс өрүңчү үдөөн дээр. Ол—4 оол, 1 кыс-тын ынак авазы, хей санын бичин чаштарын кырган-авазы.

Угбавыстың өөреникчи-лерин аңгыда, бистерге, чок кижилеринге белиң негелденил, турштутул араваста чугалажып орад-дыр бис. Ол өөлүг чылларда Сут-Хол райо-нуң улуг хаб бистерге че-ринде перкарал турган, хүндүлүг дымшаныла-гы үген.

Кижиниң чурттагы-зынга дески орук каза турар. Өөрүшүк-мунга-рал, олум-чымд шүптү-ла дегте чорудур дөргөп амыдырал бадтыктар. Бис база чоқта чаа чок угбавыс Уваня Ондар-ны оскунуп, ажы-шү-жүгө таварыштымыс. Чоктангы-ла-дыр. Коп-чу-ла чурал-сооттуг, экиргек, үген-кырың чоңуң кижизи чүвө. Не-аниң ийин башкы соон салгам, ажы-толдуг болганы — аас-кежик деп чүвө ол-да болду. Мария ОНДАР.

Хоойлу билбеске...

«ДҮЙДҮНГЕН ДОН ЧЕШТИНИГ БАР ЧОР ЫШКАШ»

КАИ, МИЛИЦИЯ АЖЫЛДАКЧЫЛАРЫ-БИЛЕ ЧОЛААЧЫЛАРЫНИ, ПАССАЖИРЛЕРНИН АРАЗЫНДА ХАРЫЛЗАА ЧООКШУЛАЖЫР ДЭЭРЗИНГЕ БҮЗҮРЕЛ УЛУГ.

Чогаалчы М. Ховалыг Ак-Довурак хоорайың № 82 округуңда Тываның улустуң Улуг Хуралының (сөздөңиниң) келээтинге согуткан болган болу-нуң соңуң чурткачыларын негелдизин күзүлди, респу-бликаның күрүсе автономиясының килдиз на-чалыгының оралакчы подполковник Виктор За-харович Ошенок-биле ужурашкан, айтыргал салып чугаалашкан.

М. Ховалыг. Сонгукчула-ры менгээ таварык келген санында-ла дуза эреп, сет-кил-хөңүн аартын чорур айтырын бо-ла чугаалап бээрлер. Ол айтыргаларын биразы силерге дорт хама-рылаптыр, чыңаңаш дүй-дүңгөн доң дег айтыргалың силерниң чептерингө бу-зүрелниң улуг. Оң үчүңүлүк биле кижилер ол чүгүлге ха-маарыштыр хөңүл биле алы-ның чадалык, хоойлу негел-диз кайлы, кара туразында аажылаашкын кайдал деп чү-вө ам-ла билдире бээр. Баш-тайты айтыргалың мындыг: Шивилиг биле Акта турар КАИ постулары чоңуң адап турары дег «таможня» каныйа чери бе азы автоном-ияның постузу бе?

М. Ховалыг. Ундур, киир өөрүгүр чүкүр дугайында айтыры билдире берген бо-лганда, ам мындыг айтыры-ны тургузуп көрөй. Росс-сияның Тываның Идарица-титубиларында Идарица болдуңуң хостуг эргезин, оран-савазына, эт-сөвине деп болбайн магадлып каанда, спирт-те эртерге дээр, прокурорунуң бижим-чөлөшөрлө чокка үкөп-чи-дишкни кылдыр дөргө-ле, дорамчылаашкындыр. Саян дээрбээ-биле долганар болу-узса, Абаза, Он, Ермаковск, Шивилиг ханалда посту-тарына мунган машина-ны ылап хынаар, а Акка кө-ринге, өөрткен чүгүгү, ба-рааның үкөп-чиндир. Чон даярга, ботун Ак таварың ба-за-ла эртерлер үкөкөн ди-жиң, олар ийин боттарың хостуг эргезин камгалал, кан-дыг хемчег алырыл, Виктор Захарович?

М. Ховалыг. Хоойлуга дүүшөс чүвө мылын турар улус-тур! Үкөп-чиндирин кылдыр эрге чок. Милиция дугайында хоойлу өзүңуң ажилдакчы кижиз хынап көр эргелиң. Чинк машина бола, оң чүкүк ол чорур айткырагыраш, хынап көөр, чүге-даа дегбес. Ма-шинаның иштин харал көөр, холун суга бербес. Шагда бир-ле чүвени караан бол-за, шоодайның аксын чепи-терин азы оңу-моңу кодуру-терин чолаачыдан дилээр дээр ышак чүлдөр бар. Черле ынаш милицияның хыналда постуңуң ажилы-ны ужурутканың дүрүм өзүңуң тайылырлап бер-бес болузуна, чугавыс чоң-хытаймы ажилдакчы хына-ладала черинге транспортнуң бүгү хевирин, оларын чү-гүн, оларын эдеринчи бол-ган бүртүктөгөн докумен-тилерин, чолаачының шы-зылганы хынаар эргелиң. Ону ынаар чорудуп тура-рың устуңуң үстүңдө айты-кы документлер меңе эвес бе дээрзин тодардыр, чолаа-чыларга халлаашкын кыл-ган ийнеке, азы дургунаан, нем-хемчег үлүктен кижиле-рин дилээр, наркотиктер, оң-боо, чашыр бүдүмелер, соорткен кижилерин авто-транспортту ээрик башка-ры чораян чолаачыларын тодардыр, негелдег дүүш-пес документиниң чүкүгү машиналары, оор алган транспортту тывар. Бо-ла, Кым-бир кижиз хузуунда чөм-сальн алган, пост таварып өрткен дижиң, оң фактура-зын, сертификат негээр эр-гевик чок. Мен-лаа болза он шоодай чигирин рынокта сальн аларыңга, менгээ кым-лаа кандай-да документ бер-бес. Олар менгээ оңу салам дилемзе, херек апар. Бис-ле эвес, үндүгү инспекция-зынга ол документлер кел-дер. Силерге-даа, силерниң сонгукчуларыңга-даа бу-зүрэйин. Акта бистин ажил-дакчыларымыс бир-ле чүв-ени кызып дилеп турар дил-гер, спирт дилеп турары ча-дирчок, хоойлу-дүрүм ха-жыдышыкыны кылын тура-ры арай-ла хараданчыг-дыр. Бистин Чазактың эрт-

вен чылдың сентябрь 9-та үндүргени 412 дугаарлыг доктаалында спирт кылыгы-ларын тускай лицензия өзү-ңуң өөртүрүлгөн аңгыда, хооран болдур ийин.

М. Ховалыг. Ол доктаал-даа тодартай эвес чүлдөр бар. Кудай-дой өйү чоңуңу-лан, арбынын болон, сон-гаартан эвээш-биче спирт ажырып алган, ону холуп алган кудур апарган. Бо та-варылаа, ыдыг соругла-биле ажылаар 5—10 литр спирт эртерге бе? Хууда улус эмнеп турар кижиз-ди мен, менгээ эмчи спирти хе-рек апар, мал эмирлерине-ге база-ла ыдыг. Радио-электроннуң аппаратура-сы сентээр кижиз динкиң, те-хниктиң спирт херек, лабо-рантыга база, черле харын оң дег көзүн боостаже эвээ амыдыралдың ызы-дыр адырларыга ажылат-тынар-дыр. Үстүңдө адааның таварылыгларда, спиртти ажырып ал боор бис бе?

М. Ховалыг. Кандыг-даа спиртти кижиз бурзу өөр-түп болбас, доктаалда ону айтып каан. Чүгө аукцион өрткенде, лицензия алган улус спирт өөртүр эргелиң. А эмчилерге, инженерлерге, эртемденерге, ийе, спирт херек, дараазында бо тава-рылгаке кичээңгей салыр ужурулуг чүвө-дир.

М. Ховалыг. Акта, Ши-вилеге постуларын чүгө спирт эртергенде дээни тургускан деп чугааланып турганымыс бурду болганын билдизин. Чөе спирт-даа кол чүвө эвес. Ынчалза-даа Саян артында өрткениң ийиниң бодал, салыг арагазы ажы-лоп болур мен бе? Чеже шидди?

М. Ховалыг. Салыг ара-газы ажырып болбайн кан-чаар, куда-дойга четчир ара-ганы эккен алыр силер. Ча-зак доктаалын өзүңуң бир кижиз 50 шил 0,5 ийнеке 0,8 л. кандыг-даа араганы Тываже эртерип ал боор. Ийи кижиз болза, 100 шил-ди сальп ал боор ынактыг.

М. Ховалыг. Спирт, арага айтырың тодараттына бер-ди. Саян артыңче элт-кеп, ынаш-лаш ажыраш, саарыл-га кылдыр дөң дижиң мен. Хоруур силер бе, кандыгың?

М. Ховалыг. Республика-дан дашкаар үндүр өөрт-пес чиг эттиң тускай даң-зызы бар. Бо таварылаа, тускай чөпшээрл херек. Кызыл-дусту өөртүп бол-бас. Ынчаарга ыш, тудуг материалдарын, хөмүр-дашты ам чөпшээрелки чорду. Ийи, саян мыйназы, олуң, ам олттар дээр чи-жектеп чүлдөргө Чазактың 478 дугаарлыг доктаалын өзүңуң бойду камгалал че-риниң чөпшээрли негетти-рин. Техника, дериг-херек-селдер, артык кезектерге ха-маарыштыр Эт-хөренге эр-гелеп башкаар күрүне ко-нитиди харысалгалыг. А силерниң элт, дүгүңдер ло-ругдал чүү боор. Ол бүгү силерни дээрзин бадтылп турар шызылга албан тур-рар.

М. Ховалыг. Билдиндир-ди — милицияның хынал-да постулары. Акта турар ол черле чеже-даа эрткин мен, оларын ажылын бил-дири мен. Шивилигтен эрткин чылдан эгелен Саян алып турар мен. Бо ийи постуна ажилдап турар милиция ажилдакчыларының чолаа-чыларга, өрткен-дүшкен улуска хамаарылганы сыр дедир. Абанадан Акта по-стуга келгеш, карыш дурту хире хезиг апар сен. А Шивилигтен эрткин, беизге билдир сен, сактырга-ла, таныш өнүктүргөңе учу-рашкан дег болур. Бо дөргө мээң болумунуң хайгаралым. Сонгукчуларымың үндүргөң айтыры Акта постуга хамааржыр. Олар барыны ко-жууннарың. Чоон-Хемчик-тин, Сут-Хөлдүн, Өвүрүн, Монгуш-Тайганын, Бай-Тай-ганын, Барыны-Хемчиктин, Ак-Довурак хоорайың чоңу аргыкын эртин турар бол-ду. Оларын чорук-херээ билдиндир. — Саян арты-дан чүгээр өрткөр-биле ба-раан салып алыры. Башкы-лар чоқта чаа шөлөзө аны-зы алган, даган-тараа, үзүм-чигир курларырлан аллары-биле автобустар, чүкү-жакып туралар. Ындылан кээрге, Акта постунуң ша-далары улуг, биче машина-лары үкөп-чиндиң-ле эгел-дээр, барбайлары бакы-лаар, будугдул хааржактар-ны анылар, шоодайларын аңдара-дүндөр тулар, азы бүрүзүн көөр, фактура, сер-тификат-ла негээр, кижиз-нин паспортун база негээр. Оларынч үнү дыңзыг, не-

М. Ховалыг. Билдиндир-ди — милицияның хынал-да постулары. Акта турар ол черле чеже-даа эрткин мен, оларын ажылын бил-дири мен. Шивилигтен эрткин чылдан эгелен Саян алып турар мен. Бо ийи постуна ажилдап турар милиция ажилдакчыларының чолаа-чыларга, өрткен-дүшкен улуска хамаарылганы сыр дедир. Абанадан Акта по-стуга келгеш, карыш дурту хире хезиг апар сен. А Шивилигтен эрткин, беизге билдир сен, сактырга-ла, таныш өнүктүргөңе учу-рашкан дег болур. Бо дөргө мээң болумунуң хайгаралым. Сонгукчуларымың үндүргөң айтыры Акта постуга хамааржыр. Олар барыны ко-жууннарың. Чоон-Хемчик-тин, Сут-Хөлдүн, Өвүрүн, Монгуш-Тайганын, Бай-Тай-ганын, Барыны-Хемчиктин, Ак-Довурак хоорайың чоңу аргыкын эртин турар бол-ду. Оларын чорук-херээ билдиндир. — Саян арты-дан чүгээр өрткөр-биле ба-раан салып алыры. Башкы-лар чоқта чаа шөлөзө аны-зы алган, даган-тараа, үзүм-чигир курларырлан аллары-биле автобустар, чүкү-жакып туралар. Ындылан кээрге, Акта постунуң ша-далары улуг, биче машина-лары үкөп-чиндиң-ле эгел-дээр, барбайлары бакы-лаар, будугдул хааржактар-ны анылар, шоодайларын аңдара-дүндөр тулар, азы бүрүзүн көөр, фактура, сер-тификат-ла негээр, кижиз-нин паспортун база негээр. Оларынч үнү дыңзыг, не-

Ажыл-агынның 10 чыл чедишкенинерин, аас-ке-уюн Кара-Хөлге демделеп эртерген. Төв-Хемнин «Тан-ды-Сыны» совхозуңун ийин-леринге байырыкыс чедирин, Хоочун малчынар чораян Маалыр-оол, Александр АРАКЧААЛАР.

АЯЛГАЛАР КУТТУЛАР

«Азастың дилия чөчө-97» деп ырлар автор-ларының болган композиторлар аялгаларының күүседикчилериниң республика фестивалын рес-публиканың Чонунуң чогаалдыга төвү 1997 чыл-дың июль 17-19 хүннеринде эртерген. Фести-вальды дараазында ийн хевир айы-биле ор-ганизастар:

1. Күүседикчи автор (бодунуң чогааткан ыры-зын боду күүседир).
2. Республиканың композиторларының ырла-ры.

Таныжыңар:

Владимир КАРА-САЛ

Владимир Борисович Кара-Сал болуучу күн-ажылыч чыгармачылардын журналисттерине, чогаал аягылы-биле холболуу эгелээ болган шүлүк чогаалына хандыкшыдыгы. «Ногана бүрүлөр», «Сыдым дагы» деп болган эске-даа шүлүк чыгармачыларынын автору. Көрүм-чүрүм камгалат органдарына, удурутур ажыларда хөй чыдарда чай-хос чок ажылдап чорза-даа, хостугу уелеринде чогаал аягылычтык эгилч эк, ном-чүгүлөрү соңуургалык чаалаң антар шүлүктөрүнө бижигилээ. Оң шүлүктөрине бижиттинген ырлар база эвээш эвес. Бо уудаа оң чаа шүлүктөрүнө номчукулдарга бараалгаттывыс.

КАРА-ХӨЛҮМ

Кадыр, кашпал кедек черим — Дошка баштыг кезек Тайга — Кара-Хөлүм. Кара-кара кадыргылым Чүдүлгөм. Ардыканың алаагың мээң Кавайым. Чурттаттам. Кашчалдыр-даа бодан дээн. Адам күжүр аагын өмгөн Хайыран. Солуттумас. Кара хөрөк, борбак хээрге. Ачам кижжи октап берген Сыдымым. Кара-Хөлүм. Ачы-тегиң менге турар Шыңдарым. чүрээм —

ЧАШТЫҢ КЫЙГЫЗЫ

Авай, ачай кайда силер?.. Арныңары топтал-топтап көргөн болза. Төрүттүнгөн буруум ол бооп чадавас боор. Төлүдөрүн ажыг сугга орналыңар. Даңгаар эртең бөрөк Ышкаш улууда бээр. Таварышкан үүлемини хилдиктиңни. Авай, ачай кайда силер?.. Аптай бердим, түрөй бердим бодаңар даан. Оотпак Ышкаш кайын Ышчаар чыпшынар мен. Оода-ла чадрыс катап дунсуңарза. Но сүдү, ол-даа канчаар, мынды-ла мыйнап. Ийлең хөөнүм чаап алган болурум кай. Авай, ачай кайда силер?.. Адым каапкан дүңгү оскүс салыммын. Сугтур чаашкын соңга соктап сидирээрге. Сузум чидип, карак чажым мөндүш деди. Абогда, ужу-бажым аарый берди. Араганы иштейн чоруп көрүрөм.

АРЖААН ЭЭЗИ

КЫС Тоолчургу чугаа

Ой, та бузуре, та бузуреве. Бо таварылга хөрөк кырында болган дээрзин ачамның ачазы Ак-Кууртай кырган-ачамдан дыңнаан мен. Оон бээр ам чеден чылдар эрткен.

Оран-тадымына, тороон черинде чүдүп чоруур, аржаанын хуңдулуп, саанын салым, сузуңу чыкпай чоруурларга, карап көрүңерге, лама-хамбарга, а чамдыкта ак сепкалгай бадан дүүн кижилерге аржааның ээзи кустур дийр чүе. Шыңдык аржааның ээзи кончуг чараш кыс кижжи. Оң дик-хевн аны-бүрү шуру даңгар болгаш өк баазын чечек чизистен бүткен. Важның чаштары аркыч, шаанак бооп, черге сөөртүңүп чоруур. Дурт-сың чойган дег, кончуг хонү болгаш чиде. Карактары, хүлүмүрүү — кайгамчык чараш.

Оон-биле кады коржуп чугаашкаңарга ээддек-эвилең. А каргынып, бак көрүңерге кады харыны берип шыдаар. Акылгада ак чактык, хары, аяспас хунү коржур дээр. А ак сүдүн, ажы-чемини дээжини өргөңнерге, ас хунүн, ак сүдүг өм олдун бараалтадыр кыс чүе-дир.

Алдын хун хөрөлдүг кыс аржаана дик бажында даш бажы сарыг-шокар, даң бажы шара-шокар турда келер. Кылаштаанда буттары черге дегбес, ужулуп чоруур. Кончуг улуг ак аяктыгы. Оң дергинде эртине таалык, ында эм-таңын сун каан. Оон кончуг чараш томбузун унугулап, аржааның дивискээрин айдызын.

Кажан ол кижээ кустур-ге, кижжиге эсе көрүңү турары ол. Оон коржун болоас. Ону хоюспас-даа ужурулуг. А орта удуур каржылаңар болууда, сенге кончуг бай болуур. Ол ишкеш аржаан улуг ак аяктыгы кыс бир көрүңерге, оран-тадымын ак туман буттуттары бооп, аны-бүрү кайгамчык хөрөлдүгү, хуулуп алгаш чоруптар. А чамдыкта ол кара киш азы арга-ыш өңүн аажок улуг чылаң ийикте, авы алды-чеди алдыр мы-ымыты сымла-да болуп алган, кижилерге көзүлдүзөн таварыталары хөй.

Кажан ол кижээ кустур-ге, кижжиге эсе көрүңү турары ол. Оон коржун болоас. Ону хоюспас-даа ужурулуг.

АМКАНЧААР ИРГИ?

Чимис-оол дорт кыс биле беш оолдун хеймери өр-ле болгай. Бидыг болгаштын өр-булуңи өр-чассыг чор-гары-даа төл. Чемин ам-дананын ижин, хөптүн ча-ан келер турган. Школа доозуп, шериг өртүргөш-лаа, огулуг таптыг кылган ажы-лыда-да чок. Колдуудуна акы-уудаларынын өлгөрүнүн арасына аян-тээлген, аванын азыралына пат ам-дукжып калган, боду билер урег-дир ийин. Оңу көрөргө, чогураанын чечектери чаштын, сагалайнын бээр дег, оон чалым наанына чалбыраштыг мыакшылдык отугагы шо-

Суббота

СЕТКИЛДИҢ ЧУЛАЗЫН КЫВЫСКАН ДУГАН БАР БЕ?

«ЭРТЕМ — ШАЖЫН ЧОККА КОГАРАЛДЫГ, ШАЖЫН — ЭРТЕМ ЧОККА СОГУР».

А. ЭЙНШТЕЙН.

Июль 6-да Ыдыктыг Мындаагылар XIV Далай-Лама 62 харлаар. Бо чырыкылыг хунү таварыштыр, Башкыга хундүктелестиги демдээ кылдыр, оон бир чагынын Тывага дүргөн боттарынын күзеп, бо чүүлү бижидивис.

Ыдыктыг Башкы Тывага 1992 чылда көп чоран үезинде, Будда шажын философияны тывалар, бурят, калмык чон-биле бир дөмей, боттарынын төрөн дымлыг, шигээдин аларының чуу-лазын дугайында, а ол ажылды кылп чорудары тыва интеллигенцияның ыдыктыг хүлээлген деп чагыг-сүмөни бергенни бүтү-дө билер. Ол-ла чагыны оң Россияда болган Москва-да болган Мооду-Тыва хундүгү Геше Джампа Тинлей 1993—97 чылдарда Тывага келген санында-ла катан-катап чугаалап, сагындырар келген.

Шынап-ла, бир эвес эске дыкта берилгенде утказын медресе-биле угап-билеп ил турар болувауса, а төрөн дыкта оңу сеткилестиги ханымындан, чүрөөсине-биле шигээдин алдырмыстың ар-газы улуг. Ынчангаш төрөн дыкче очулга ажылы сеткил-дерге эвулуг бузулган, арга ооредигини чулазын кыпсырынга канчаар-даа аажок улуг ужурулуугу. Тыва Республикаңың чоңу-нун моау-шынар болгаш угап-сарым сайыраарын катан тургузар. Будда шажын номналынын философтуг үндөинерин өөренип сорурга-биле Ыдыктыг Мындаагылар XIV Далай-Лама хобангыр ТР-ин Президентини Ш. Д. Оржак 1995 чылда июль 6-да «Амыдаралды» болган кижини болар сайыраарынын филосо-фтуг үндөинеринге хамаарыштыр Будда шажын номналынын чогааларын тыва дыкче очулдуур дугайында 281 дугаарлыг Кара-лыкты үндүргөн чон би-

Мюллер Штирлицти кел дүрттп алгаш: — Паспортунар орус во-ка-биле чүге чытталып ту-рарын чугаалавас болуңар.

Эрттерин дик-биле үзе соп, саат дег мыңарадыр дайна-гылаан. Кат-нези кезек көрүп эр-гаш, кескинин, аагарган хевирли арны-бажы кызыл келген. Хаваанда дерин чоктаган: — Аа, өршөө, далай! Күдөминни күжү эвес, хырны кончуг-дуур эле. Ужа сөөгүч ушта жемлеп, ам-даа — тот-нас. Мындай улуг хырны-ның кижжи мээң урууму канчап азырап амтан боор бо — дээш, апа холда-ган, апа хырнының булуң коргусуян, салган алш-чүмү шөргөн чоолга-лаан. Улуг хырны ондагай-

„ДОШКА“

УРАН-ЧЕЧЕН СӨСТЕРЛИГ, ЧОГААЛДАРЛЫГ СОЛУН

Улуг эвес хемчээлдиг уран-чечен сөстөрлүг, чогаалдарыг бо солуну Тываның кескү чогаалчыларының бирээзи Кызыл-Оник Кыргысевич Кудажы тургускаш, удурутур турары билер болгай бис. Ук солуну номчукулдар улуг сонуургал-биле уткаан болган деткир чурар.

Солунуң чүгле беш номери чырыкче үнгенде, бо ма-териалды бижидим. Аныяк-тарга, улуд-даа кижилерге ажыктыг, сонуурганчыг бо солунуң дугайында парла-даа амга чедир биживей турары мени дүвүрөң кел-ди. «Дошканы» баштайгы номерлери 1000 тиражтыг үн-ген, а дөрткү болгаш бешки номерлери чүгле 300-тен 450 тиражтыг болду.

Чыдаганын чүдөл дээрге, дилээрим болза, «Дошка» со-акша-хөрөгүнүң чедишпе-ринде, чагыкчылар саныңың эвээжинде. Чагыс Кудажы чааскан канчаар боор? Со-луңуң парларынга акша-хө-рөгүнүң чедишпегинне бер-га-ге болгай. Бо дугайында со-луңуңардан чагыс-даа мате-риалды номчувадым, дамы-дылганы радиолуң, теледө-ниелен дыңнавадым, көрбө-дүм-лаа. Мээң бугу номчу-кулдарым, чагыкчылардан Чыдаганын чүдөл дээрге, дилээрим болза, «Дошка» со-

Чулуңуң дугайында шигээшкениңиң калбартын көрөөлү: оң номчукулары-ның саанын наысылапта (бирги ээлчегде) көүдөңди-лиңиңиңиң дугайында чугула чүүдү оң солугу-га парлаан. Солунуң тира-жы эвээш болган уржууда, херөгелен кижилер тыпша. Ындыг-даа бола, 15 муң ру-блди дараазында адресче шилчиктеп, солуну кым-даа чагыдып ап болурун чар-лаан: «КЫЗЫЛ ХОРАЙ, 667000, ЛЕНИН КҮДҮМЧҮЗҮ. БА-ЖЫҢ 12, КВАРТИРА 6.

Солунуң каасталгаам ча-раш, фото-чуруктарда ховар дээн хоочуннарым көргүскөн. Мээң хууда бодалым-биле алдыра, «Дошка» солун бод-ла шолочыларга, өөреник-чилерге, студентилерге, че-рле ынаш, бугу аныяк-өскен-ге дыка ажыктыг. Бо солугу-га деткимчеңи көргүзөйүн, чагыкчыларның сааны көү-дөдирин республиканың баш-кыларында, чогаалчылар-дан, журналистерден, кул-тура болгаш уран чүүл а-жыкчыларындан «Шың» солуну дамыштыр дилеп тур мен.

Сүзүглөл. Билер силер бе? Сүт Кижиниң амдыра-дыга хамаарыштыр инек сүдүнүң дугайында чүүн чугаалап бо-лур? Сүт кижиниң күжүн кириер, оожургадыр, узун назынын сөөңдөр дээрзин чүүн-даа мур-най чугаалап каалы. Оон кылган хойпак, тарак дээн чижектиг ак чөм ижин-шөйүндү-нүң ажылдаарын чо-гумчулар. Сүттүң болгаш оон кыл-ган продуктуларың эм шы-нарларын үе-дүңгөн бөрү-өз-запп, демделеп келген. Чи-жээ, Индияга болза: «Ажыг сүт ижер болза, ур чурттаар силер?» дээр турган. Узун назының чаажы — ажыг сүттө дийр. Турк шигчөө-чилер база оңу бадтыкп ту-рары, ыччангыч олар сүттү чөмпиге доктаамал ажы-лаар. Назын уздырынга сал-дарыг болурундан аныга, ажы-шөйүндүңүң аны-бүрү аарыларынга, баар, нерв, кеш аарыларынга, склероз-ка чыг сүт база дуалаар. Ычпак аарылар, хойпак, та-рары ажыктыг-дыр.

Орус билдиндиги өмчи С. П. Боткин сүттү чүректинг ба-га бүрөктинг аарыларыга үнелеп четтимес чүү?» деп демделген. Аш-чөмдөн бол-гаш эске-даа чүүлдерден хо-раинашпада, бергедээ кижге че чаа саган сүттү дарый ижиртирер чоңу арнаш турган бээр база ажылап турган.

Оон мыйн кындаг чүүл бар. Хунде чиркиктан хөй дитр сүт ижер турар өк кижжи оңу шүп иштейн турар кижжиге болаарга, чүрөк аары кириер талазы-биле элден камгалатынган болу-р. Бидыг түңгөлдү Мурнуу Африканың эртемденери үндүргөн. Эмчилеринг ше-неддээ 45—50 хар назымлы беш муң хире өр улусту хаа-ра туткан. Оларның кижжи бурзувунуң сүтке хамаары-гаам ачгы-аңгы. Он чыл эр-тең, түңгөлдөр чүнү көргү-скен? Сүт ижин турарлар-дың чүгле 1,2 хуузу чүректинг аны-бүрү аарыларын-дан арып турар болган, оңу иштейн турарларын-гың — 10 хуузу. Эмчилеринг санап турары-биле алдыр болза, хо-лестериниң тургузуун эвээ-желеп турар чүүлдер сүтке бар деп турар. Академик И. Павлов сүттү бойдурутуп бодуңдан белет-кеңиңен ачым» деп үнелээң, хоолдуу-биле өске канга-даа чөмөлөр артык. Россияга оон-биле шаңдан бээр түбөр-кулесту, тыныш органдары, хонолары, чүрөк, баар, ижин шөйүндү аарыларын, нерв эмнээрине салдарыг деп санап турган. Сүттүң амданын, ажык-тын билери чугула. «Сельская жизнь» солун-дан алган.

Тывызылым дымта. Девяг-шокар Дээр өттүр көрдү. (Баажымы дияр амытаңда). Вудад-талдыг будуу көвей. Вудуктарда уялар. Уя санында чуургалар. (Баажымы үнүште). Бажын алгаш, байдым. Дээүн алгаш, төлөвөдүм. (Баажымы ногада). Хайым хөдө кадыргыны Кармактап чадап кагдым. (Аш-чөмдө). Ачы-душалыг ийн халышын Ардыралыг көрүшпес. (Баажымы өңдөлдө). Кырыма ТУДУШ. Чадаана хоорай. Самбуу КУУЛАР.

«ШЫН» — ТЕЛЕКӨРҮКЧҮЛЕРГЕ

Понедельник

ИЮЛЬ 7
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
4.00 ЭРТЕНГИНИҢ МЕНДИЗИ.

10.05 Хуулгазыннар шөлү.
11.00 Бут бөмбүүнүң дугайында доңуздал.

Вторник

ИЮЛЬ 8
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
6.00 ЭРТЕНГИНИҢ МЕНДИЗИ.

12.00—12.20 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.20 «Улууур шакта тоолдар» мультсериал.

Среда

ИЮЛЬ 9
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
6.00 ЭРТЕНГИНИҢ МЕНДИЗИ.

12.00—12.15 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.20 «Улууур шакта тоолдар» мультсериал.

Четверг

ИЮЛЬ 10
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
6.00 ЭРТЕНГИНИҢ МЕНДИЗИ.

11.40 Смак.
12.00—12.15 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.20 Мультфильм.

Пятница

ИЮЛЬ 11
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
6.00 ЭРТЕНГИНИҢ МЕНДИЗИ.

12.00—12.15 МЕДЭЭЛЕР.
15.00 МЕДЭЭЛЕР.
15.20 «Оливер Твист» деп фильмде хөктүг ужурадалар.

Суббота

ИЮЛЬ 12
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
8.00 «Караш артка болаашкы» уран-чечен фильм.

12.00 Третьяковкага ледир агиткини. Бир чуркутун төгөүзү.

Воскресенье

ИЮЛЬ 13
БИРГИ ПРОГРАММА
РНТ, БИРГИ канал
8.00 «Сезини шын болза» уран-чечен фильм.

11.20 Эртеги сыйдыс.
12.05 Шериг садыг.
12.35 Ойна-ла, гармонь.

16.40 «Гарри — хар кижжи», т/с.
17.05 Он алды харга чедир болгаш оон-даа өрү назылыларга.

21.40 Нестор Петрович болгаш өскерлер-даа «Узун чарсар» деп комедия хевирлиг сериалда. 4-кү сериязы.

9.25 Боду режиссер.
10.00 «Санта-Барбара», т/с.
10.50 Парламентиден медээлер.

16.40 Аниматика.
17.05 «Честек-катчыгаш», т/с.
17.35 Уругларга медээлер.
17.45 Лукоморье.

22.45 Дежурный көзөк.
23.15 Мультфильм.
00.00—00.30 МЕДЭЭЛЕР.

18.35 Парламентиден медээлер.
19.05 «Санта-Барбара», т/с.
ХАМААРЫШПАС ТВ канал

18.20 «Судьба деп аттыг кыс», сериал.
19.10 СОЛҮН КИЖИЛЕР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЛГА ШАГЫ.

8.00 МЕДЭЭЛЕР.
8.35 Лукоморье.
9.00 Болуңну көрдөн.

14.40 «Кызыл дептер».
14.55 Шимчевес хөреңги салды.

18.45 «Мөөң амыдыралым — мөөң холумда».

00.00—00.30 МЕДЭЭЛЕР.
УШКУ ПРОГРАММА
ХАМААРЫШПАС ТВ канал

20.35 Дистанция 60.
21.35 «Ак-көк ыяш», т/с.
22.30 «Сезам кудумчу».

19.10 СОЛҮН КИЖИЛЕР-БИЛЕ УЖУРАЖЫЛГА ШАГЫ.

8.00 МЕДЭЭЛЕР.
8.35 Лукоморье.
9.00 Болуңну көрдөн.

13.35 «Океан ыдында арагачыларга аян-чорук», барымдалыг сериал, 3-кү фильм.

18.35 Чаа-Хөл суурнун 110 чыл болган оондан репортаж.

УШКУ ПРОГРАММА
ХАМААРЫШПАС ТВ канал
10.00, 14.00 БӨГҮН ЭРТЕН.

22.30 «Сезам кудумчу».
23.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.
23.40 Хуннун маалдыры.

20.00 «Мөөң өг-бүлөм: катем болгаш кунчуум».
20.45 Тамчыктыг удуңар, чаштар.

9.10 Православ шажын календары.
9.15 Россияннар.

14.15 «Бистер кымнар бис?», төгүү дугайында программа.

18.30 Хөгжүмүң байыр.
19.05 «Хону-Аксы-97».

14.30 Херэеженнер дугайында. «Доктор Куин, херэежен-эмчи», 72-кү сериязы (АКШ).

21.35 «Ак-көк ыяш», т/с.
22.30 «Сезам кудумчу».
23.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.

21.40 «Дорт-ла мурнуу чүкче», т/с.
22.30 Көрүш.

10.35 «Санта-Барбара», т/с.
11.25 Кижилер, акшалар, амыдырал.

14.15 Чоптуг чоруктуң үези.
14.40 «Кызыл дептер».

19.25 АЗИЯ ТӨВҮ.
19.45 Коллаж.

15.30 «Сезам кудумчу».
16.00 БӨГҮН ХҮНДУС.

22.30 «Бут бөмбүү клуб».
23.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.
23.40 Хуннун маалдыры.

18.20 Концерт программасы.
19.55 «Дорт-ла мурнуу чүкче», т/с.

10.15 Эртегиниң мендизи-биле, чурт.

15.50 Ийн адгы көрүш.
16.20 Төнүч чок аян-чорук.

14.30 Телеюно.
15.00 «Уенин дайынчылары», уран-чечен фильм.

16.00 БӨГҮН ХҮНДУС.
17.00 Индий кино фестивалы.

23.00 БӨГҮН КЕЖЭЭ.
23.30 Хуннун маалдыры.
23.55 «Ааспыратар», фантастиктиг комедия, 3-кү фильм.

19.20 «Бры 9».
20.05 «Дорт-ла мурнуу чүкче», т/с.

9.10 «Солти», телесериал (АКШ).

12.50 Кибирин фестивалы.
12.50 Ийн адгы көрүш.

14.00 «Доктор Дулиттлдин анаа өзес ужураалары», м/с.

20.00 БӨГҮН ХҮНДУС.
20.00 БӨГҮН ХҮНДУС.

05.30—07.30 Плейбой-шоу.
раскаады. «Бинак-тыр мен» деп мелодрама.

ЧАА-ХӨЛ СУУРНУН ҮНДЕЗИЛЕТТИНГЕНДИНЕН БЭЭР 110 ЧЫЛЫНГА БОЛГАШ КОЖУУННУН КАТАП ТУРГУСТУНГАНЫНЫҢ 5 ЧЫЛЫНГА ТУРАСКААТКАН

БАЙЫРЛАЛ ХЕМЧЕГЛЕРИНИН ПРОГРАММАЗЫ

ИЮЛЬ 5-ТЕ

1. Байырдаларга тураскааткан театржыткан көргүзүлгөр.
2. Айт чарыжы: узак айттарын 30 километрге.

Кызыл хоорай, Красноармейская, 100, индекс 687000.

ТУРГУЗУКЧУЛАРЫ: Тыва Республиканын Чааза болгаш «Шын» солун редакциязынын коллективина.

Кол редактор Василий ХОМУШКУ.

челер малдарнын — 15 километрге 12 шакта болур.

3. Хөл бөмбүүнүн түннел маргылдаалары 9 шакта эгелээр.

4. Чаага чарыш: эр улусту 15 километрге 10 шакта, херэеженнерин — 5 километрге 12 шакта.

5. 18 хар чедир анык мөгелер хурежи 12 шакта (паспорттарын келдир албан).

6. 128 шилдик мөгелерин хурежи 14 шакта эгелээр.

Оргкомитет.

РЕДАКЦИЯ КОЛЛЕГИЯЗЫ: Вера КУУЛАР (кол редакторунуң ораакчызы), Светлана МОНГУШ (харыскагалыг секретары), Галина МАСПЫК-ООЛ (киндис эргелекчизи), Аратор ОКСУР (киндис эргелекчизи).

«Тывакомплект» даразында чүүдлерни Кызылда складтан салып турар:

- долгандыр хемчөөли 57-ден 219 мм чедир суг чайдырар хоолайлар,
— суг болгаш газ дамчылар 15-тен 273 мм чедир хемчөөлүг хоолай,
— кандаа кылган 25-тен 100 мм чедир хемчөөлүг тулдуштурар ыргак херекселдер,
— 15-тен 55 мм чедир хемчөөлүг тулдуштурар муфта деп херекселдер,
— 50-ден 250 мм хемчөөлүг тырткыштар,

Адрес: Кызыл хоорай, Ленин кудумчузу, бажын 85—18. Телефоннары: 3-04-92, 3-08-17.

Агар саны: КБ «Тыва кредит» № 363406, сч 700161629, МФО 049304729, ИНН — 1701008465.

Солун Россия Федерациязынын Парладал болгаш мессалыг информативы өскестеринин галаа-биле кооплужулуулаанын чыгылдыгына «юстир» болгаш буртуктелин Илья девискер аргелевине буртуктелин.

Вуртуктелин дугайы — Т 00007. Солууда аарлаткыган материалдарына авторларнын болгалары релакциянын туружу-биле дүшөөн барып болур. Алыгтыган саннары болгаш өске-ла фактылары, ынаадылары деп авторлар боттары харылаар.